

OPILÉ POVÍDKY

O tíži a lehkosti
ruské duše

MLADÁ FRONTA

Opilé povídky

NÁRODNÍ TRAGÉDIE
V RUSKÉ LITERÁRNÍ KLASICE

ОДИН ВОИН

NÁRODNÍ TRAGÉDIE
V RUSKÉ LITERÁRNÍ KLASICE

MLADÁ FRONTA

Copyright © Mladá fronta, 2014

Translation © Libor Dvořák, Pavla Bošková, 2014

Kočár

Když se ve městečku B. ubytoval náš *** jízdní pluk, bylo tu hned mnohem veseleji, protože do té doby tu vládla nuda, až z toho šla hrůza. Když jste jím kolikrát jen tak projížděli, dívali se na nizoučké hliněné domky, které do ulice shlížely až neuvěřitelně kysele, tak... to se ani pořádně vyslovit nedá, co se vám v takové chvíli usadí kolem srdce: je to taková chandara, jako kdyby člověk hodně prohrál nebo někde nevhod plácl nějakou hloupost... Zkrátka a dobře vám z toho není zrovna nejlíp. Hlína se z těch domků po deštích odlepuje, takže už nejsou bílé, ale strakaté, a střechy jsou většinou kryté rákosem, jak už to tak ve městech na jihu naší země bývá; ostatně předzahrádky nechal pan hejtman pro pořádek odstranit. V ulicích nepotkáte živou duši a přejde tu leda tak nějaký kohout, přes ty polštářovitě měkké závěje prachu, který se při sebemenším dešti mění v bláto, a to se pak ulice městečka B. rychle zaplní důstojně vyhlízejícími živočichy, jimž pan hejtman říká Francouzi. Z bahenních koupelí vystrkují jen své důležité rypáky a spustí takový chrochtavý koncert, že když jedete kolem, nezbyvá než prásknout do koní. I když... potkat ve městečku někoho, kdo jede kolem, je těžké. Jen tu a tam se tudy ve své polobryčce, či spíše žebříňáčku táhne nějaký skorostatkář, co má sotva deset jedenáct nevolnických duší, vykukuje mezi navršenými ducatými pytlí s moukou

a bičem pohání hnědou kobylku, za níž kluše hříbě. Samo náměstí s trhem taky vypadá poněkud posmutněle: krejčího dům do něj mimořádně přihloupale nevystavuje fasádu, ale roh; hned naproti se už dobrých patnáct let staví jakýsi zděný dům se dvěma okny v průčelí; dál tu jen tak sama o sobě do výše ční dnes módní prkenná ohrada, natřená našedo, do barvy okolního bláta, kterou tu jako vzor pro ostatní v dobách svého mládí nechal zbudovat pan hejtmán, když ještě neměl ve zvyku po obědě vyspávat a na noc pít nějaký bylinný odvar se sušeným angreštem. Skoro všude jinde však bylo vidět jen běžné pletené ploty; uprostřed náměstí vždy stály maličké stánky; v těch jste si pokaždé povšimli svazku preclíků, babky v červeném šátku, pudu mýdla, několika liber hořkých mandlí, loveckých broků, štučků tlusté bavlněné látky a dvou kupeckých příručích, kteří ve dveřích pokaždé vrhali o závod tlustý hřeb do hlíny. Jakmile ale do újezdního městečka B. přitáhla kavalérie, všechno se změnilo. Ulice ožily, dostaly barvu, zkrátka začaly vypadat úplně jinak. Těm nízkým domkům se najednou nabízel třeba pohled na svižného urostlého důstojníka s péry na klobouku, jak jde za svým kamarádem popovídat si s ním o službě či o tom výborném tabáčku, anebo si objednat bryčku, o níž se dalo mluvit jako o plukovní, protože jednotku vůbec nepouštěla a povozit se v ní stihli skoro všichni: dnes to byl třeba major, zítra už stála před poručíkovou konírnou a za týden koukáte... a on kola maže sádlem znovu majorův pucflek. Pletené ploty mezi domy byly celé ověšené vojenskými brigádyrkami, zalitými slunečním světlem; přes každá vrata zase skoro nevyhnutelně visel dlouhý šedý vojenský plášť; příčnými uličkami bloudili vojáci s kníry tuhými jako kartáče na boty. Na tyhle kníry jste narazili úplně všude. Jakmile se na trhu seběhlo pár ženiček s košíky, kníry se jim rozhodně

hned vynořily za zády. A někde u pranýře nejspíš jiný knírač mydlil nějakého vesnického moulu, který jen supěl a obracel vykulené oči v sloup. Důstojníci společnost rozhodně oživil, protože ta se až doposud skládala jen ze soudce, který žil v jednom domě s jakousi d'áčkovou, a hejtmana, vcelku uvážlivého člověka, který ovšem celé dny spal... od rána do večera a od večera do rána. No a když sem na byt přijel i brigádní generál, byla společnost zničehonic ještě pestřejší. Okolní statkáři, o nichž až doposud vlastně nikdo neměl tušení, začali do městečka přijíždět častěji, aby se jen tak setkali s pány důstojníky a někdy si s nimi dokonce zahráli oko, už dlouho nejasně zaměstnávající jejich hlavy, jinak plné osevů, úkolů od drahé polovice a lovů na zajíce. A pak se jednou brigádní generál rozhodl uspořádat velký oběd... Je mi velice líto, ale proč, to už si nevzpomenu; přípravy každopádně byly obrovité a klapot velkých nožů v generálské kuchyni bylo slyšet snad až u městské brány. Na trhu bylo za tímto účelem skoupeno úplně všechno, takže soudce s tou svou d'áčkovou se musel spokojit jen s pohankovými plackami a škrobovým rosolem. Malý dvorek u generálova domu byl celý zastavěný bryčkami a lehkými kočáry. Společnost se tu sešla čistě mužská... důstojníci a pár okolních statkářů. Z těch byl nejpozoruhodnější Pythagor Pythagorovič Čertokuckij, jeden z nejvýznamnějších aristokratů celého újezdu, o němž bylo při volbách vždy nejvíce slyšet a který do města přijížděl v elegantní ekvipáži. Kdysi sám také sloužil u jednoho jízdního pluku a patřil mezi známé, ba proslulé členy důstojnického sboru. V každém případě byl všude tam, kde jeho pluk zrovna ležel, vídán na mnohých bálech i při dalších společenských příležitostech; ostatně milostslechny Tambovské a Simbirské gubernie by mohly vyprávět. Je velice dobře možné, že by nakonec takto obdivuhodně proslul i v dalších

guberniích... Nebýt toho, že musel odejít do výslužby, a to z důvodu, o němž se obvykle mluví jako o nepříjemnosti: snad tehdy kdysi dávno dal někomu přes hubu, anebo přes ni sám dostal, to už si asi nevybavím, ale každopádně to dopadlo tak, že byl zdvořile požádán, aby odešel na odpočinek. Což mu mimochodem na pověsti nikterak neubralo... Nosil frak s vysokým pasem, který hodně připomínal vojenskou uniformu, k tomu vysoké boty opatřené ostruhami a pod nosem knír, protože jinak by si místní šlechta mohla pomyslet, že třeba sloužil u pěchoty, o níž ovšem on pohrdlivě mluvil jako „lancknechtech“ či „blátotlačkách“. Býval na každém hlučném trhu, kam se samo nitro Ruska v podobě matinek, jejich ratolestí, mladých dcerušek a tlustých statkářů ve všech těch bryčkách, dvoukolkách, tarantasech i v kočárech, o jakých se leckomu ani nesnilo, přijíždělo poveselit. Hned vyčenichal, kde se utábořil nějaký jízdní pluk, a pokaždé se přijel setkat s pány důstojníky. Přímo před jejich očima pružně seskakoval ze své lehoučké dvoukolky či bryčky a neuvěřitelně rychle se s každým seznamoval. Při posledních volbách uspořádal pro místní šlechtu báječný oběd, na němž prohlásil, že pokud ho udělají předsedou šlechtického shromáždění, povede se zdejšími urozenými lidmi jako ještě nikdy. Zkrátka a dobře si počínal velkopansky, jak se po újezdech a guberniích říká, oženil se s dosti půvabnou dívkou, k níž dostal věnem dvě stě duší a několika tisícový kapitál. Ten byl okamžitě vynaložen na šestispreží vskutku nádherných koní, zlacené kliky ke všem dveřím, cvičenou opici a francouzského šafáře. Těch dvě stě duší společně s dvěma stovkami vlastních pak v zájmu jakýchsi obchodních transakcí zastavil. Byl to zkrátka velkostatkář jaksepatří... Opravdu správný velkostatkář. Kromě něj bylo na obědě u generála ještě několik dalších statkářů, ale o těch

nemá smyslu mluvit. Zbytek společnosti tvořili důstojníci pluku a také dva štábní... plukovník a tlustý major. Sám generál byl statný a kyprý, ostatně dobrý velitel, jak soudili jeho důstojníci. Mluvil dosti sytým, významným basem. Oběd byl mimořádný: jeseter, běluha, sterleď, dropi, chřest, křepelky, koroptve i houby dokazovaly, že kuchař neměl od včerejška v ústech kousek teplého jídla a ku pomoci mu na celou noc byli čtyři vojáci s noži v rukou. Záplava lahví, dlouhé pistolové s lafitem i krátkokrké s madeirou, nádherný letní den, dokonán otevřená okna, talíře s ledem na stole, páni důstojníci s rozepnutým posledním knoflíčkem vojenského kabátce, pocuchaná náprsenka majitelů solidního fraku, vzájemný hovor bez ladu a skladu, přehlušovaný generálským basem a zkrápěný šampaňským... To vše jedno s druhým dokonale ladilo. Po obědě všichni s příjemnou tíhou v žaludcích povstali, zapálili si dýmky s dlouhými i krátkými troubelemi a se šálky kávy v rukou vyšli na terasu před vchodem.

Generál, plukovník a dokonce i major měli saka rozepnutá úplně, takže se zčásti daly spatřit i ušlechtilé hedvábné šle, ale ostatní páni důstojníci na znamení patřičné úcty zůstali až na tři horní knoflíky zapnutí.

„Konečně se na ni můžeme podívat,“ řekl generál. „Moc vás prosím, příteli,“ obrátil se na svého pobočníka, dosti obratného mladého muže příjemného zevnějšku, „naříd', aby sem přivedli tu naši hnědou kobylu! Však sami uvidíte,“ nasál generál ze své dýmky a vyfoukl kouř. „Ještě není v té pravé kondici, protože v téhle zatracené díře ani nemají pořádnou konírnu. Zato ten kůň, pufpuf, ten pořádný věru je!“

„Jak dlouho už račte takový skvost vlastnit, pufpuf, Vaše Excelence?“

„Pufpuf, inu... puf, moc dlouho ne. Je to možná dva roky, co jsem ji z těch velkostájí koupil.“

„A ráčil jste ji získat už obsedanou, nebo jste ji cvičili až tady?“

„Pupufpuf, pu, pu, pu... tady,“ řekl generál a celý zmizel v mračnu dýmu.

Mezitím už ze dveří konírny vyskočil voják, ozval se klapot kopyt a nakonec se ukázal i další, v bílém hábitu a s obrovskými černými kníry, co za uzdu vedl vylekaného, zachvívajícího se koně, který najednou prudce zvedl hlavu, takže předřepnuvšího vojáka i s jeho kníry málem zvedl ze země. „Noták, noták...! Agrafeno Ivanovno!“ chlácholil voják kobylu, kterou už přiváděl k terase před vchodem do domu.

Kobyla se tedy jmenovala Agrafena Ivanovna; byla dobře stavěná a divoká jako jižanská krasavice, zabušila o dřevěnou terasu kopyty a náhle zůstala nehybně stát.

Generál nechal ruku s dýmkou klesnout a začal si Agrafenu Ivanovnu spokojeně prohlížet. Plukovník sešel s terasy dolů a chytil Agrafenu Ivanovnu u huby. Major popleskal Agrafenu Ivanovnu po noze a ostatní znalecky pomlaskávali jazyky. Čertokuckij také sešel dolů a přistoupil ke kobyle zezadu. Voják, vypjatý v pozoru, držel v ruce uzdu a přistupujícím mužům hleděl zpříma do očí, jako by jim do nich hodlal skočit.

„Moc pěkná, moc!“ poznamenal Čertokuckij. „Nádherně stavěný kůň! Mohli bychom vidět, Vaše Excellence, jaký má krok?“

„Krok má úžasný; jediné že... čertví, co se to stalo... felčar jí dal nějaké pilulky a ta kobyla už dobré dva dny pořád kýchá.“

„Pěkná ale opravdu je! Jestlipak k takovému koni máte taky patřičný kočár, Vaše Excellence?“

„Kočár...? Ale to je přece jezdecký kůň!“

„Já vím... ptám se proto, Vaše Excellence, abych se dověděl, zda máte odpovídající kočáry k jiným svým koním.“

„Inu, kočárů zrovna moc nemám. Abych se přiznal, moc rád bych si opatřil takovou tu moderní bryčku. Už jsem to psal bratrovi, který teď žije v Petrohradu, ale jestli mi ji pošle, to nevím.“

„Já bych řekl, Vaše Excellence, že není lepšího kočáru než vídeňský,“ poznamenal plukovník.

„Řekl bych, že máte pravdu, puf, puf, puf.“

„Já mám opravdu mimořádný kočár ze skutečné vídeňské dílny, Vaše Excellence.“

„A který? Ten co jste s ním přijel?“

„Ale kdepak. Tenhle nestojí za řeč, mám ho jen tak na běžné cesty, kdežto tamten...? Nebudete tomu věřit, ale je lehoučký jako pírko a když si do něj sednete, tak je to, troufám si říct, Vaše Excellence, jako kdyby vás chůva v kolébce houpala!“

„A jede hladce?“

„Velice, velice hladce, samé polštáře, měkká péra... prostě kočár jako malovaný.“

„To je báječné.“

„A jak je prostorný! Takový jsem, Vaše Excellence, opravdu ještě nikdy v životě neviděl. Když jsem byl ještě ve službě, vždycky se mi do truhel kromě všeho ostatního muselo vejít deset lahví rumu a dvacet liber tabáku. A mimoto jsem s sebou vozíval zhruba šest uniforem, prádlo a dva kožichy, Vaše Excellence, tak dlouhé, troufám si říct, že byste do kapsy mohl strčit třeba celého býka.“

„To je báječné.“

„Čtyři tisíce jsem za něj dal, Vaše Excellence.“

„Soudě podle ceny to musí být krásný kousek... To jste si sehnal vy sám?“

„Nikoli, Vaše Excellence, dostal jsem se k němu náhodou. Koupil ho můj přítel, vzácný člověk a kamarád z dětství, se kterým byste si jistě porozuměl i Vy; chodilo to mezi námi

takhle: co je moje, to je tvoje. Kočár jsem na něm vyhrál v kartách. Nebylo-li by libo, Vaše Excellence, prokázat mi tu čest a poobědvat u mě? A zároveň byste si mohl prohlédnout ten kočár.“

„Ani nevím, co vám na to odpovědět. Sám bych si připadal tak nějak... Ledaže byste svolil a já mohl přijet i s pány důstojníky.“

„Co nejuctivěji samozřejmě zvu i pány důstojníky. Panstvo, budu si považovat za velkou čest mít to potěšení uvítat vás ve svém domě.“

Plukovník, major a další důstojníci poděkovali zdvořilou úklonou.

„Já sám jsem toho názoru, Vaše Excellence, že když už si člověk hodlá koupit nějakou věc, tak určitě jedinečně hodnotnou, protože kdyby měla být ničemná, nemá smysl si ji opatřovat. Až mi zítra prokážete tu čest a navštívíte mě, ukážu vám le-dacos, co jsem si pořídil do svého hospodářství.“

Generál na něj pohlédl a vypustil z úst další dým.

Čertokuckij byl mimořádně spokojený, že pány důstojníky pozval k sobě domů; už teď v duchu objednával omáčky a paštiky, vesele po důstojnících pokukoval a ti jako by svou přízeň vůči němu taky znásobili, což bylo zřejmé už z jejich pohledů či nenápadných pohybů v podobě jakýchsi nezna-telných úklon. Čertokuckij se najednou cítil mnohem volněji a o dost samozřejměji zněl taky jeho hlas; byl to hlas člověka obtěžkaného potěšením.

„Takže se u nás seznámíte i s paní domu, Vaše Excellence.“

„Bude mi neobyčejným potěšením,“ odpověděl generál a přihladil si kníry.

Poté se Čertokuckij chystal okamžitě se odebrat k domovu, aby zavčas vše připravil na zítřejší návštěvu a oběd pro tolik hostů; už vlastně držel klobouk v ruce, ale najednou se

jakýmsi zvláštním řízením stalo, že se tu ještě nějaký čas pozdržel. Po salonu už mezitím byly rozestavené karetní stolky. Celá společnost se rychle rozdělila do čtyř skupin, které usedly po různých koutech generálova domu a chystaly se k partii whistu.

Přinesli svíce. Čertokuckij dlouho váhal, zda se k whistu má posadit nebo ne. Když ho ale páni důstojníci začali srdečně zvát, pochopil, že odmítnout by bylo krajně nezdvorné. A přisedl. Neznámo jak se před ním ocitla sklenice punče, který ihned bezmyšlenkovitě vypil. Po dvou hrách objevil přímo u ruky další sklenici s punčem, a stejně bezděčně vypil i tu... I když předtím řekl: „Je čas jít domů, panstvo, opravdu nejvyšší čas.“ Jenže pak se zase posadil k další partii. Mezitím začaly být debaty na různých místech domu velmi nenucené a svrchovaně osobní. Hráči whistu byli dosti mlčenliví, zato ti, co nehráli a seděli na pohovkách kousek stranou, rozmlouvali vskutku hlučně. V jednom koutě se s dýmkou v zubech pohodlně usadil štábní rotmistr, bokem se opřel o polštář a dosti odvážně a upřímně líčil svá milostná dobrodružství, čímž plně opanoval pozornost kroužku posluchačů, kteří se kolem něj shromáždili. Jeden neuvěřitelně tlustý statkář s krátkýma rukama, jež se v jistém smyslu podobaly přerostlým bramborám, naslouchal s neuvěřitelně sladkým výrazem ve tváři a jen čas od času se snažil dostat krátkou ručku za svá široká záda, odkud chtěl vytáhnout tabatěrku. V protějším koutě se zase rozpoutal dosti vášnivý spor o execírku nějaké eskadrony, takže Čertokuckij, který tou dobou místo dámy už dvakrát vynesl svrška, začal debatujícím skákat do řeči a od svého stolku pokřikoval: „V kterém roce to bylo?“ nebo „U kterého pluku?“, a vůbec si přitom neuvědomoval, že jeho otázky často míří vyloženě vedle. Nakonec, už pár minut před večerí, se hrát přestalo, ale o whistu se mluvilo

dál, až vznikl dojem, že všichni ještě mají v mysli jen a jen karty. Čertokuckij si dobře uvědomoval, že vyhrál hodně, ale rukama se ničeho ani nedotkl, od stolku vstal a dosti dlouho se tu tyčil jako někdo, kdo nemůže najít kapesník. Mezitím už se podávala večeře. Samo sebou se rozumí, že vína tu byla hojnost a že Čertokuckij si tu a tam skoro nevědomky musel dolít, protože po jeho pravé i levé ruce stály samé lahve.

Rozmluva u tabule se protáhla opravdu na hodně dlouho, ale odvíjela se dosti podivně. Jeden statkář, který sloužil už za války roku 1812, vyličil bitvu, která se nikdy neodehrála, a nakonec neznámo proč vytáhl skleněnou zátku z karafy a zabořil ji do dortu. Zkrátka a dobře, když se hosté začali rozjíždět, byly už tři ráno a několik jedinců museli kočové shrábnout do náruče jako ranec s nákupem; Čertokuckij přese všechnu svou aristokratičnost seděl ve svém kočáře a klaněl se na všechno strany tak hluboce a s takovou vervou, že když dorazil domů, přivezl v knírech i dvě bambulky bodláku. V domě už úplně všichni spali; kočí měl co dělat, aby někde sehnal komorníka, který pána doprovodil přes salón a předal ho služce, v jejíchž stopách se Čertokuckij z posledních sil doplahočil do ložnice a svalil se vedle své mladičky a velmi půvabné ženušky, která tu vskutku malebně ležela v nádherné noční košili, bělostné jako padlý sníh. Rámus, způsobený pádem jejího chotě na lože, ji probudil. Protáhla se, zvedla řasy, se zpola hněvivým úsměvem třikrát prudce mrkla a pak oči otevřela; když ale viděla, že tentokrát se od něj žádné něhy nedočká, dotčeně se obrátila na druhý bok, podložila si pod svou svěží tvář dlaň a krátce po manželovi taky znovu usnula.

Když se mladá paní vedle svého chrápajícího chotě probudila, bylo už ráno, jakému se na venkově rozhodně neříká časné. Uvědomila si, že muž se domů vrátil až po třetí hodině

noční, proto jí bylo líto ho budit, a tak si obula své noční bačkorky, které jí manžel před časem objednal z Petrohradu, a v bílém svetříku, který po ní splýval jako vodní proud, odešla do své koupelny, umyla se vodou, svěží jako ona sama, a přistoupila k toaletce. Dvakrát na sebe pohlédla a zjistila, že dnes jí to opravdu sluší. Tato poměrně bezvýznamná okolnost ji přiměla prosedět před zrcadlem ještě dvě další hodiny. Nakonec se oblékla do velmi roztomilého šatstva a vyšla si na čerstvý vzduch do zahrady. Jako naschvál byl zrovna nádherný den, na jaký může být léto na jihu právem hrdé. Slunce už stálo na poledne a žhnulo vši silou svých nespočetných paprsků, ale při procházce temnými alejemi jste cítili příjemný chládek a květiny, prohřáté sluncem, svou vůni ztrojnásobily. Hezounká paní domu úplně zapomněla na to, že je už dvanáct a že její manžel ještě pořád spí. K jejímu uchu dolétlo chrápání dvou kočích a jednoho forajtra v konírně za zahradou. Ona však stále ještě seděla ve stinné aleji, odkud se otevíral výhled k silnici, a nepřítomně tak hleděla do její prázdnoty bez jediného živáčka, když tu najednou její pozornost upoutal obláček prachu, který se zvedl v dálce. Zadívala se pozorněji a za pár okamžiků spatřila několik kočárů. Jako první jel otevřený dvoumístný lehký kočárek, v němž seděl generál s tlustými, ve slunci se třpytícími epoletami, a vedle něj plukovník. Následoval další kočár, tentokrát čtyřmístný, v němž seděl major s generálovým pobočníkem a dvěma důstojníky, kteří se posadili naproti; za tímto kočárem jela všeobecně známá plukovní bryčka, kterou tentokrát kočíroval tlustý major; za bryčkou následovala čtyřmístná ekvipáž, v níž seděli čtyři důstojníci, kdežto pátý se usadil na kozlíku... a za ekvipáží se malebně rýsovali tři muži v sedlech nádherných hnědých, černě grošovaných koní.

Snad nejedou k nám? zamyslela se paní domu. Achbože,

opravdu, už zabočili na most! Vykřikla, spráskla rukama a rovnou přes květinové záhony se rozběhla do ložnice za svým mužem. Spal jako zabítý.

„Vstávej, vstávej, okamžitě vstávej!“ křičela na něj a šukala ho za ruku.

„Cože?“ začal se rozespale protahovat Čertokuckij, ale oči měl dál zavřené.

„Vstávej, sosáčku! Slyšíš mě? Hosti jedou!“

„Hosti? Jaký hosti?“ zeptal se a pak lehce zabučel, jako to dělává telátko, když tlamou hledá struky maminčina vemene.

„Mmmm...“, „mručel dál, „nastav mi svůj krček, ňuňánku, ať tě můžu políbit!“

„Vstávej, dušenko moje, proboha dělej! Jede sem generál s důstojníkama! Proboha, a ty máš ve vousech bodláčí!“

„Generál? Aha, tak on už jede? Ale proč mě krucifix nikdo nevbudil? A co oběd, jak je to s ním, už je všechno nachystaný?“

„Jaký oběd?“

„Copak jsem nic neobjednal?“

„Ty?! Přijel jsi skoro ve čtyři ráno a ať jsem se tě vyptávala, jak chtěla, nic jsem z tebe nedostala. A nebudila jsem tě proto, sosáčku, že mi tě bylo líto... Vždyť jsi skoro nespál...“ Ta poslední slova pronesla nyní zapřísahavým hlasem.

Čertokuckij vytřeštil oči a možná minutu ležel na posteli tak, jako by do něj právě hrom uhodil. Nakonec jen tak v noční košili vyskočil na nohy a vůbec si neuvědomil, že něco takového se snad ani nesluší.

„Jsem já to ale kůň!“ zvolal a praštil se dlaní do čela. „Já je pozval na oběd! Co budeme dělat? Jak jsou daleko?“

„To nevím, ale budou tu každou chvíli.“

„Někam se schovej, dušinko...! Je tu někdo? Vida, aspoň tuhle děvče! Běž dolů, a neboj se, ty huso! Každou chvíli sem přijedou důstojníci. Tak jim řekneš, že pán není doma, a taky

že hned tak nepřijede, to jim řekni, že odjel hned ráno, slyšíš mě? A čeledi to řekni taky, prokristapána utíkej už!“

Jen to dořekl, horečně přes sebe přehodil župan a rozběhl se ukrýt do kočárové kolny, protože měl zřejmě za to, že tam bude v naprostém bezpečí. Jenže jakmile se ocitl v koutě kolny, pochopil, že tady by ho taky mohl někdo uvidět. Musíme to udělat jinak, blesklo mu hlavou, vyklopil stupačku nejbližšího kočáru, vlezl si do něj, zabouchl dvířka, aby se cítil ještě bezpečněji, přehodil přes sebe štolbovskou zástěru i kůži na zakrytí sedadel a schoulený ve svém županu byl pěkně zticha jako pěna.

Kočáry už mezitím dojely k parádnímu vchodu.

První vystoupil generál a otřepal si uniformu, za ním pak plukovník, rovnající si péra na svém klobouku. Z bryčky seskočil tlustý major, svírající v podpaždí šavli. Z ekvipáže vystoupili hubení podporučíci, z kozlíku se dolů svezl praporčík a nakonec na zem seskočili i švarní důstojníci, krásně se vyjímající v sedlech koní.

„Pán není doma,“ oznámil jim lokaj, který zrovna vyšel ze dveří.

„Jak to? Ale na oběd tu už jistě bude, není-liž pravda?“

„To prosím nikterak. Pán odjeli na celý den. Budou tu až zítra touhle dobou.“

„To jsou mi věci!“ zvolal generál. „Ale jak je to možné?“

„Musím se přiznat, že na to taky dost koukám,“ rozesmál se plukovník.

„Copak tohle se dělá?“ pokračoval nespokojeně generál. „Krucí... Dobře... dejme tomu, že tolik hostí přijmout nemůže, ale proč se tedy vnucoval?“

„Já vůbec nechápu, Vaše Excellence, jak si ten člověk mohl něco takového dovolit,“ poznamenal jeden mladý důstojník.

„Cože?“ zeptal se generál, který měl ve zvyku pronášet

tohle tázací slůvko pokaždé, když se dával do řeči s podřízenými.

„Já jen říkám, Vaše Excellence: Copak je to možné, takhle se chovat?!“

„Přirozeně... Dobře, dejme tomu, že by se něco stalo... tak snad alespoň dám vědět, nebo se do toho radši rovnou nehru.“

„Nedá se nic dělat, Vaše Excellence, pojedeme zpátky,“ navrhl plukovník.

„Samozřejmě, nic jiného nám nezbyvá. Ostatně na ten vídeňský kočár se můžeme podívat, i když on tu není. Tím jistě neodjel. Jářku, chlapče, pojď sem!“

„Co račte?“

„Ty jsi štolba?“

„Jo, štolba, Vaše Excellence.“

„Ukaž nám ten nový kočár, co si pán přednedávnem opatřil.“

„Ráčej prosím do kolny.“

A generál s důstojníky zamířili do kolny.

„Když dovolej, tak ho trochu popotlačím, aby nestál v takový tmě.“

„To stačí, dost!“

Generál s důstojníky obešli lehký kočár kolem dokola a důkladně si prohlédli všechna kola i pérování.

„Na tom tedy nic zvláštního nevidím,“ konstatoval generál, „tohle je přece úplně obyčejný kočár.“

„Dokonce ne moc vzhledný,“ dodal plukovník, „naprosto nic na něm není.“

„Já bych řekl, Vaše Excellence, že ten za ty čtyři tisíce nestojí,“ řekl jeden z mladých důstojníků.

„Cože?!“

„Jen říkám, Vaše Excellence, že podle mě ten kočár za čtyři tisíce nestojí.“

„Jaké čtyři tisíce? Ten nestojí ani za dva. Není na něm vůbec nic. Ledaže by se něco mimořádného našlo uvnitř... Poslyš, chlapče, odepni tu kůži...“

A očím důstojníků se naskytl pohled na Čertokuckého, nemožně skrčeného uvnitř a choulícího se v županu.

„Ach tak, vy jste tady!“ pronesl ohromený generál.

Jakmile to dořekl, okamžitě zabouchl dvířka, znovu Čertokuckého přehodil kůží a společně s dalšími pány důstojníky odjel.

— IVAN SERGEJEVIČ TURGENĚV —

Příhody podporučíka Bubnova. Román

Alexeji Alexandroviči

Bakuninovi,

potomku Báthoryů,

dnes nedostudovanému studentu,

budoucímu ministrovi a nositeli Řádu sv. Andreje,

na znamení

úcty a oddanosti

TENTO

spis úměrný svým možnostem,

plod hlubokých úvah

s jistou dávkou patolízalství

věnuje

autor.

Jednou se podporučík Bubnov procházel po jedné z ulic újezdního městečka Č... V celé ulici se nalézaly jen tři domy: dva napravo a jeden nalevo. A to ta ulice byla skoro kilometr dlouhá. Do večera nezbyvalo ne víc než dvě hodiny, takže staré měštky, obyvatelky jmenovaných domů, zavřely zavčasu okenice, zahnalý slepice a uložily se ke spánku. Podporučík Bubnov kráčet s rukama zastrčenýma v kapsách a věnoval se, jak bylo jeho dobrým zvykem, oblíbeným úvahám: totiž, co by dělal, kdyby byl Napoleonem?

Zcela nečekaně přistoupil k podporučíkovi Bubnovovi muž menšího vzrůstu, velmi nápadně oblečený; Bubnov se domyslel, že je to statkář Těluškin, který se právě vrátil z ciziny; osobně sice ještě neměl tu čest pana Těluškina poznat, ale už se mu stačily donést zvěsti o jeho důmyslných a skvělých cizokrajných úbořech... Ale už po prvních slovech neznámého ho to přesvědčení úplně přešlo... Neznámý přistoupil k podporučíkovi Bubnovovi a pronesl le dabyle a překotně:

„Jsem čert.“

Podporučíka hned napadlo: Bud' je ožralej on, nebo jsem ožralej já, v každým případě se nesluší tu dál zůstávat.

Neznámý ho však nenechal udělat ani dva kroky a s úsměvem prohlásil:

„Vy nejste opilý, milý Ivane Andrejeviči, já jsem skutečně čert.“

Ivan Andrejevič se znovu zamyslel: Bud' je blázen on, nebo jsem blázen já, tak proč bychom tu spolu měli dál zůstávat?

Neznámý ho chytil za šos a hlasitě a energicky řekl:

„Bubnove, co bys udělal, kdybys byl Napoleon?“

Podporučík Bubnov se uklidnil a pomyslel si: Je to fakt čert.

„Co si přejete?“ pronesl docela rázně.

„Za prvé si přeju přesvědčit vás o tom, že jsem opravdu čert. Hej, kopřivy, co koukáte, kde co lítá? Tak honem... kozáčka... hezky jak se patří...“

Všechny kopřivy, hojně rostoucí podél zpola ztrouchnivělých plotů, nadšeně zatančily kozáčka, jedna radost.

„Skvělé,“ řekl čert, „to zatím stačí. Koneckonců, ani já se nenechám zahanbit.“

A hned předvedl několik podivuhodných kousků: strčil si obě nohy do úst a vytáhl je ven zátylkem; vzal si do obou rukou své vlastní oči a vesele je vyhodil do vzduchu; nakonec

věnoval svůj nos Ivanovi Andrejevičovi na památku. Podporučík Bubnov si rozepnul kabát a strčil si čertův nos do vnitřní kapsy.

„Ted' už věříte, že jsem čert?“

„Věřím. Co ode mne chcete?“

„Nic, Ivane Andrejeviči, nic zvláštního. Víte, přišel jsem si s vámi z dlouhé chvíle popovídat. Neráčil byste se se mnou kousek projít?“

„S radostí.“

A vykročili hezky vedle sebe, jako staří známí. Zvláštní, pomyslel si Ivan Andrejevič, to jsou věci! Připadá mi, že mám delirium.

Chytil se za vous a škubl vší silou. Hlava mu zaskřípala, jako kdyby byla dřevěná.

„Ráčíte se zbytečně znepokojovat, Ivane Andrejeviči. Vypadá to, že hlavu si z krku dolů nesundáte... A bez hlavy... jak sám dobře víte... je to zlé. Ale dovolte, zkusím to sám.“

Čert chytil podporučíka Bubnova za čupřinu a hlavu mu sundal. Podporučík Bubnov se chtěl podívit... ale divit se bez hlavy nejde. Čert pootočil hlavu Ivana Andrejeviče, zvedl si ji k nosu a kýchl na ni. Potom ji zase posadil na podporučíkův trup. V tom okamžiku Bubnov otevřel ústa a řekl:

„Přeju dobrý den.“

Takto si příjemně krátili čas, až vyšli z města a ocitli se v hlubokém lese.

„Poslyšte,“ řekl Ivan Andrejevič, „nezatáhnete mě do rokle mezi srnky? Srnky nesnáším!“

„Ale jděte!“ odpověděl čert.

Přišli k vysokému, letitému a vyschlému dubu. Seděl na něm starý havran a dlouze krákal. Ten havran byl ve skutečnosti havranice, lépe řečeno čertova babička. Čert nikdy

neměl žádnou matku, ale babičku ano. Jak je tohle možné, není vůbec jasné, dokonce ani samotnému čertovi.

„Dovolte, abych vás představil svojí babičce,“ řekl Ivanovi Andrejevičovi.

„Nejsem na to oblečen,“ poznamenal Bubnov.

„Nevadí,“ odpověděl čert. „Ale buďte tak laskav a v žádném případě se nekřížujte... připravil byste nás o milou konverzaci s vámi... a pěkně prosím, prokažte mi tu laskavost a ukousněte si špičku mého ocasu.“

Když čert pronesl tato památná slova, zvedl špičku svého ocasu, huňatého a hebkého jako kočičí tlapky až k ústům Ivana Andrejeviče...

„Nebudu jíst váš ocas!“ vykřikl Ivan Andrejevič.

„Pročpak ne?“

„To by vás bolelo.“

„Mne? Prosím vás! Prokažte mi tu laskavost a neupejpejte se. Posлуšte si...“

A zatím se už zatrolený čertův ocas cpe Ivanovi Andrejevičovi do úst.

„Cožpak to musí být?“

„Musí.“

Podporučík Bubnov chytil pravou rukou čertův ocas, ale najednou se zarazil, podíval se na čerta úkosem a řekl:

„A co když váš ocas chutná odporně?“

„Co vás nemá! Račte si dopřát... jaké jídlo máte rád? Tak bude chutnat i můj ocas.“

Podporučík se zamyslel a nakonec vykřikl:

„Chci okurky s medem!“

Kousl si... a skutečně! Čert měl pravdu, ocas chutnal jako okurka s medem... a lehce po síře... ale kdo by bazíroval na takových maličkostech! Podporučík Bubnov ještě ani nestačil spolknout sousto ocasu, a vtom už se ocitl ve velmi

pěkně zařízeném pokoji. V masivním starobylém křesle seděla stařena s obrovským nosem a louskala ořechy. Čert přivedl uctivě Ivana Andrejeviče až k ní a řekl:

„Babičko, to je podporučík Ivan Andrejevič Bubnov. Ivane Andrejeviči, tohle je moje babička.“

Když je vzájemně představil, nabídl podporučíkovi židli a sám si šel nasadit rohy.

Podporučík nevěděl, jak začít, ani ne tak kvůli tomu, že by, jak se říká, neuměl konverzovat, ale proto, že nevěděl, jak se čertova babička jmenuje a nemohl přijít na to, jak ji oslovit: Jednoduše milostpaní? To se nehodí... Nakonec se odhodlal a začal:

„Milostivá paní...“

Ale stařena se podivně zašklebila a neobyčejně chraplavým hlasem pronesla:

„Bez zbytečných cavyků!

Bez zbytečných cavyků!

Pane podporučíku!“

Ivanovi Andrejevičovi připadalo, že k němu stařenina slova letěla, jako když střílí, tak jak létají holubi... Už dávno se přestal divit a jen potřásl hlavou. Stařena pokračovala v louskání ořechů a pronikavě se na něj dívala, jakoby čekala, až promluví. Ale Ivan Andrejevič se ocitl v úzkých a seděl mlčky... jako solný sloup. Stařena se zřejmě nudila. Najednou vyskočila, popadla Ivana Andrejeviče za ruce a začala s ním tancovat neuvěřitelnou rychlostí po místnosti a přitom zpívala:

„Poručíku!

Můj miláčku!

Pojď do kola, jarabáčku!“

Bubnovovi se zatočila hlava a zoufale vykřikl:

„Čerte, tvoje babička se zbláznila!“

Čert s rohy na hlavě vešel, popadl babičku v podpaží a uctivě ji usadil na místo. Potom Ivana Andrejeviče poníženež prosil, aby babičku omluvil.

„A teď,“ dodal, „bych vám rád dopřál potěšení a seznámil vás s mojí vnučkou; je ještě velice mladá, ocásek má velmi drobný, vy jste však šlechetný člověk a nezneužijete toho, že je nezkušená... Babebibobu, pojd' sem.“

Z vedlejšího pokoje přišla čertova vnučka. S radostí si přisedla k Ivanovi Andrejevičovi a řekla: „Ach!“ a cudně se vrhla prababičce kolem krku.

Ivan Andrejevič se uklonil a zacinkal ostruhami.

„Jak se jmenuje?“ zeptal se čerta.

„Babebibobu,“ odpověděl čert.

„Babebi... a tak dál, to není ruské jméno,“ podotkl podporučík.

„Jsme cizinci,“ opáčil Babebibobuín dědeček.

Nastavila mu svou ruku. Avšak podporučík si stihl všimnout, že nehtíky jejích velice rozkošných prstíků jsou mírně ohnuté směrem dolů jako drápky; a kromě toho v okamžiku, kdy ji políbil, jako kdyby ho něco seklo do rtu.

„Nechtěl byste se se mnou projít v zahradě?“ řekla Babebibobu šeptem.

„S největší radostí,“ odpověděl Bubnov. Stařena pošeptala cosi čertovi, podle všeho se jí procházka nezamlouvala. Ale čert jen pokrčil rameny a odvrátil se... Bubnov s čertovou vnučkou vyšli ven.

Čertova zahrada vypadala jako všechny ostatní; nic zvláštního; přesto si však Ivan Andrejevič všiml jedné podivnosti: jak tak všechny ty rostliny rostly, sténaly. Takhle už to u čerta chodí.

Babebibobu kráčela dlouho mlčky... nakonec zvedla hlavinku, pohlédla na Ivana Andrejeviče a vzdychla:

„Bubnove, já tě miluju!“

Podporučík si vzpomněl na ponaučení jejího dědečka a řekl jí s otcovskou dobrosrdečností:

„Uklidněte se.“

Čertova vnučka pronesla ještě přítulněji:

„Bubnove, já tě miluju! Miluj mě taky a já tě ověním mákem, rudým, jako moje tváře, nakrmím tě těmi nejčerstvějšími žaludy, napojím tě šťávou z kapradí a budeme šťastní a blažení! Bubnove, já tě miluju!“

Bubnov se na ni podíval a chtěl říct: „Já tě taky miluju, Babebi...“, ale najednou se mu zdálo, že se oči Babebibobu začaly přivírat a rozšiřovat jako u kočky, chřípí nadouvat a zuby byly ostřejší... Náhle mu připadalo, že on sám je myš a ona kočka...

„Ne,“ řekl náhle... „Nezneužiju vaší náklonnosti, vraťme se domů.“

„Ale kde je dům?“ zeptala se zvláštním hlasem. Ivan Andrejevič se ohlédl...

Stál na samém vršku jednoho z nejvyšších sloupů a to na jedné noze, jeho druhá noha vlála ve větru jako prapor. Nahoru po sloupu, namydleném a pomazaném máslem, šplhala s vypětím všech sil všemožná čírtata; všechna se snažila dostat nahoru... Je to jasné! Ivan Andrejevič má být odměnou pro vítěze... Babebibobu se kolem něj vznášela ve vzduchu a jízlivě se smála...

„Čerte, ty loře, to už přeháníš,“ pronesl podporučík...

„Děti moje! Kdepak se touláte?“ rozlehl se čertův hlas.

A Ivan Andrejevič a Babebibobu se opět ocitli v sadu...

Nedaleko od nich stál čert a mile se usmíval...

„Ty neumíš zabavit našeho vzácného hosta, Babebiško!“

Tak jí říkal, když se zlobil. „Račte prosím sem, ke mně, Ivane Andrejeviči a nechte tam tu hloupou holčičku.“

„To zrovna! Holčičku!“ odpověděla Babebibobu, „ už mi raší rohy...“ Sklonila hlavu, rozhrnula vlasy a ukázala Ivanovi Andrejevičovi maličké rozkošné růžky.

Ivan Andrejevič, který se v životě neučil tancovat, najednou vyskočil, třikrát se otočil na jedné noze... Udělal glissade, jetée assemblée a pas de zephir, sklonil se a políbil špičku pravého růžku Babebibobu, ale roh, jakoby ho to pobavilo, náhle vyrostl a podporučíka bolestivě trknul...

Za půl hodiny už všichni seděli u stolu...

„Zjistím, co jsou zač...“ pomyslel si Ivan Andrejevič.

A seděli v následujícím pořadí:

V čele stolu stařena, čertova babička.

Zprava vedle ní Ivan Bubnov, podporučík.

Zleva vedle stařeny její vnuk, čert.

Zleva vedle čerta a naproti Bubnovovi Babebibobu.

(vis-a-vis-sont des aims... naproti sobě jako dva přátelé).

Do pokoje vešla obrovská zakrytá mísa, přistoupila ke stolu, dřepala si a vyskočila na něj.

Copak asi jedí? pomyslel si Bubnov. No, uvidíme...

Stařena se obrátila k vnukovi:

„Můj milý vnoučku, oženíme podporučíka Bubnova s Babebibobu, že ano?“

„Tak, tak,“ odpověděl vnouček.

Oženit se s čertovou vnučkou... zvláštní nápad! Zvláštní osud pro podporučíka Bubnova!

Ale co když budeme mít děti? pomyslel si. Jaký budou nosit titul? Že by šlechtický? Nebo co budou zač? Ani do žádné kadetky je nevezmou! To je zapeklitá situace! Proč jsem ten čertův ocas jenom jedl...?

„Nícméně,“ podotkl čert, „bez jejich souhlasu žádná svatba nebude. Jsem hodný dědeček a Babebibobu mám rád; taktéž si z mnoha důvodů vážím Ivana Andrejeviče... Babebibobu, řekni, líbí se ti podporučík Bubnov?“

„Jakpak by se jí nelíbil!“ vykřikla stařena, „podívej se na ni, už teď se oblizuje...“

A opravdu, čertova vnučka mhouřila očka, usmívala se a přitom jezdila červeným jazýčkem po ostrých bílých zoubcích...

„Vždyť ona mě sní!“ vykřikl Bubnov.

„Ať jí chutná,“ poznamenal čert.

„Jak ať jí chutná? Co to znamená... ať jí chutná? Jsem důstojník! A host! Cožpak se důstojníci jedí? Cožpak se hosté jedí?“

„Chcete důkazy,“ namítl čert. „Račte! Hned to bude! Žije u mne jeden německý doktor obojího práva, který vám dokáže, jako že dvakrát dvě jsou čtyři, že sníst vás je možné, nutné, vhodné a chutné.“

„I kdyby to byl doktor desatera práv, nic mi nedokáže! Nic! Rozhodně nic!“ Podporučík se rozkatil a zamával rukama, jako větrný mlýn. „Uteču! Čert s vámi! Uteču! Já hlupák, to mi tak ještě scházelo, jíst váš ocas! Uteču!“

Ivan Andrejevič se pokusil vstát... ale nešlo to: křeslo, na kterém seděl, se změnilo v odporného pavouka a zakouslo se do něj silou vskutku děsivou... Čert i celá jeho rodina umírali smíchy, když sledovali podporučíkovu zběsilou a marnou snahu... Stařenin smích se neobyčejně podobal bečení starého kozla; Babebibobu výskala radostí.

„Tak takhle to je!“ posteskl si Ivan Andrejevič, „odstup ty d'ábelské plémě ve jménu...“

„Stůj! Chyťte ho!“ zařval čert, „Nenech ho, aby se pokřivoval!“ Babebibobu se s krvežíznivým úsměvem vrhla na podporučíka a rázem mu ukousla pravou ruku...

V tu chvíli z mísy seskočila poklička, ubohého podporučíka popadli a hodili ho dovnitř... Ochutnali ho octem, máslem, hořčicí, nastrohaným střelným prachem, sírou a ovocnou šťávou a snědli až úplně do poslední kůstky... Během celého oběda vyhrávali hřišníci-muzikanti roztodivné overturey...

Babebibobu si s obzvláštním požitkem pochutnala na podporučíkově srdci, a čert se div neudávil výložkou...

Druhý den ráno našli podporučíka Bubnova v té samé ulici újezdního městečka Č... Ležel tváří k plotu a byl rudý jak rak. Přivedli ho k vědomí; dlouho vyděšeně zíral kolem; začal blábolit všelijaké nesmysly, ujišťoval, že se cítí být ve třech jemu naprosto cizích žaludcích, a teprve k večeru přišel k sobě. Na to, jak se seznámil s čertem, nikdy nezapomněl a často prohlašoval:

„Kdybych byl Napoleon, zrušil bych všechny čerty!“ Přesto se dožil vysokého věku, aniž by kdy odešel do výslužby, a zemřel jako podporučík.

Vymítání d'ábla

KAPITOLA PRVNÍ

Je to obřad, který můžete vidět jen a jedině v Moskvě, a to musíte mít ještě obzvláštní štěstí a protekci.

Zažil jsem vymítání d'ábla od začátku do konce díky jedné šťastné shodě okolností a chci to zapsat pro opravdové odborníky a milovníky všeho důležitého a velkolepého v národním duchu.

Třebaže jsem z jedné strany šlechtic, z druhé mám blízko k lidu: moje matka je z kupeckého rodu. Když se vdávala, mohla to být opravdu velmi bohatá nevěsta, ale z lásky k mému zploditeli se toho vzdala. Co se žen týče, byl nebožtík otec chlapík a co si usmyslel, to taky dostal. To se mu povedlo i s mámou, ale pro ten kousek jí maminčini starouškové nic nedali, samozřejmě kromě šatstva, povlečení a božího milosrdenství, jehož se jí dostalo spolu s odpuštěním a rodičovským požehnáním, až navěky.

Naši žili v Orlu, žili bídne, ale byli hrdí, od bohatých matčiných rodičů nic nechtěli, ani se s nimi nestýkali. Ale když jsem se chystal na univerzitu, maminka mi řekla:

„Prosím tě, zajdi za strýčkem Iljou Fedosejevičem a vyříd' mu ode mě pozdrav. To není hanba, starší příbuzné máme mít v úctě, a on je můj bratr, kromě toho je zbožný

a v Moskvě se těší velké vážnosti. Při každém uvítání podává chléb a sůl, vždycky stojí v čele všech s podnosem nebo s ikonou... i generální gubernátor s metropolitou ho přijímají... Může Tě leccemu dobrému naučit.“

A já, ač jsem tehdy zrovna prostudoval Filaretův katechismus, jsem v Boha nevěřil, ale maminku jsem měl rád, a tak jsem si jednou řekl: Vždyť už jsem přes rok v Moskvě a ještě jsem nevyplnil maminčinu vůli, zajdu hned ke strýčkovi Iljovi Fedosejiči, obhlídnu to tam, vyřídím mu maminčino pozdravení a uvidím, kam to povede.

Od dětství jsem měl ke starším úctu, hlavně k těm, co se znají s metropolitou a gubernátorem.

Sebral jsem se, okartáčkoval se a šel ke strýčkovi Iljovi Fedosejiči.

KAPITOLA DRUHÁ

Bylo tak kolem šesté večer. Počasí bylo teplé, mírné, takové šedavé, zkrátka moc hezky. Strýčkův dům je vyhlášený, je to jeden z předních moskevských domů a znají ho všichni. Jenom já jsem tam nikdy nebyl a strýce jsem nikdy neviděl, ani z dálky.

Jdu kurážně a přitom uvažuji: přijme mě – dobře, nepřijme – taky dobře. Vejdu do dvora, u průjezdu stojí koně jako lvi, samí vraníci, hřívý rozevláté, srst se jim leskne jako drahocenný aksamit a jsou zapřaženi do lehké bryčky. Vešel jsem na zápraží a povídám: Tak a tak, jsem příbuzný, student, a prosím, abyste mě ohlásili Iljovi Fedosejiči. A oni mi odpověděli: „Pán hnedka sejde dolů, chystá se na projížd'ku.“

Objevila se dost běžná postava, ruská, ale velmi majestátní; očima si byli s maminkou podobní, ale on měl jiný výraz... takový jak se říká solidní člověk.

Představil jsem se mu, on mě mlčky vyslechl, klidně mi podal ruku a povídá:

„Nasedej, pojedeme se.“

Chtěl jsem odmítnout, ale nějak jsem se zarazil a nasedl.

„Do parku!“ zavelel.

Lvi to hned pochopili a prudce vyrazili, koleska za nimi jen poskakovala, a jakmile vyjeli za město, uháněli ještě rychleji.

Sedíme, ani nedutáme, jenom vidím, jak si strýček narazil cylindr až do čela a ve tváři má takový takříkajíc kyselý výraz, jako bývá z nudy.

Kouká sem a tam, když tu na mě vrhl pohled a zčistajasna řekl:

„Mladej, nestojí to za nic.“

Nevěděl jsem co mám odpovědět a tak jsem mlčel.

Jedeme a jedeme, já přitom uvažuju: kam mě to vláčí? A začínám mít pocit, že jsem se dostal do pěkné bryndy.

A strýček, jakoby se mu najednou v hlavě cosi rozpohybovalo, začal dávat kočímu příkazy jeden za druhým:

„Doprava, a doleva. U Srázu zastav!“

Koukám, že se k nám z restaurace přihrnulo celé služebnictvo a všichni se strýčkovi klaněli div ne až k zemi, ale on se z kočáru ani nehnul a poručil přivolat majitele. Doběhli pro něj. Objevil se Francouz, který se choval také velmi uctivě a strýček ani nehnul brvou: potukává kostěnou rukojetí hole o zuby a povídá:

„Kolik obejdů tu je?“

„V lokále kolem třiceti,“ odpovídá Francouz, „a jsou obsazené tři salónky.“

„Ať už jsou všichni venku!“

„Ale samozřejmě.“

„Ted' je sedm hodin,“ řekl strýček, když se podíval na hodinky, „v osm jsem tady. Bude vše připraveno?“

„Ne,“ odpovídá Francouz, „v osm je to těžké... mnozí mají objednáno... ale v devět, pěkně prosím, už tady v celé restauraci nebudete mít jediného cizího člověka.“

„Dobře.“

„A co si rače přát?“

„Určitě cikány.“

„Co ještě?“

„Muziku.“

„Jednu?“

„Ne, radši dvě.“

„Máme poslat pro Rjabyku?“

„To se rozumí.“

„A co nějaké Francouzky?“

„Není potřeba.“

„A sklep?“

„Sklep otevři.“

„Co rače k jídlu?“

„Dej sem lístek!“

Přinesli jídelní lístek.

Strýček ho přešel očima a vypadalo to, že se v tom nevyzná, ba možná, že se ani nechtěl vyznat: potukal holí po papíru a povídá:

„Tohle všechno pro sto osob.“

Jen to dořekl, sbalil lístek a strčil si ho do kapsy kabátu.

Francouz byl rád, ale dělal drahoty:

„Tohle všechno,“ povídá, „se pro sto osob připravit nedá. Jsou tam jídla velmi drahá, kterých máme v celém podniku jen tak pět šest porcí.“

„Mám snad mezi svými hosty dělat rozdíly? Ať každý dostane, co se mu zlíbí. Rozuměl jsi?“

„Rozuměl.“

„Jinak nám ani Rjabyka nebude nic platnej. Plav!“

Nechali jsme hostinského a jeho personál stát u vchodu a uháněli dál.

To už mi bylo naprosto jasné, že jsem v pěkné kaši, a zkusil jsem se z toho vyvlíknout, ale strýček neslyšel. Vypadal dost ustaraně. Jeli jsme, jen tu a tam jsme se u někoho zastavili.

„V devět ve Srázu!“ řekl krátce strýček každému. A ti, kterým to řekl, byli všichni takoví důstojní starci, všichni smekali klobouky a stejně tak krátce strýčkovi odpovídali:

„Jsme tvoji hosti, Fedosejiči, tvoji hosti.“ Tak to bylo, nevím, kolikrát jsme zastavili, ale myslím, že tak u dvaceti lidí; a sotva odbilo devět, znovu jsme se přihnali ke Srázu. Celá horda sloužících se vyrojila, aby nás přivítala, a už strýce vedou, sám Francouz mu na zápraží oprášil ubrouskem kalhoty.

„Hotovo?“ zeptal se strýček.

„Zdržel se tu,“ povídá, „už jenom generál, snažně žádal, aby ještě mohl v salónku dojíst...“

„Ať už je pryč!“

„Je opravdu skoro po jídle.“

„Tak to ne. Času jsem mu dal dost, a teď ať si dojídá třeba na trávníku.“

Nevím, jak by to celé dopadlo, ale v tu chvíli vyšel generál i s dvěma dámami ven, nasedli do kočáru a odjeli; a u vchodu se hned jeden za druhým začali objevovat hosti, které strýček pozval.

KAPITOLA TŘETÍ

Restaurace byla uklizená, čistá a nikdo už v ní nebyl. Jen v jednom koutě seděl obr, který strýčka mlčky přivítal, beze slova mu vzal z ruky hůl a někam ji schoval. Strýc mu hůl odevzdal, aniž by cokoli namítal, a také obrovi předal náprsní tašku a peněženku.

Tenhle prošedivělý mohutný obr byl právě Rjabyka, kterého se týkal pro mě nesrozumitelný příkaz hostinskému. Byl to jakýsi „učitel od dětí“ a podle všeho i tady měl nějaké zvláštní posláním. Byl tu natolik nepostradatelný jako cikáni, muzika a celá obsluha, okamžitě nastoupená v plné parádě. Jenom jsem nevěděl, jakou roli tu takovýhle učitel hraje, ale to jsem, vzhledem ke své nezkušenosti ani vědět nemohl.

V jasně osvětlené restauraci to vřelo: hudba vyhrávala, cikáni se procházeli a krmili se u bufetu, strýček obhlížel místnosti, zahrádku, sklep, chodby a všude kontroloval, jestli tam nejsou „nepatřičné osoby“; spolu s ním nerozlučně obcházel i učitel; když se však vrátili do hlavního sálu, kde byli všichni pohromadě, oba vypadali dost rozdílně, obchůzka na ně nepůsobila stejně: učitel se vrátil, tak jak odešel, strážlivý, ale strýček byl úplně namol.

Jak to tak rychle dokázal, mi není jasné, byl však ve výborné náladě, sedl si v čele stolu a pak to začalo.

Dveře byly zamčeny a celému světu bylo řečeno: „Nikdo nemůže přejít odtud k vám, ani překročit od vás k nám“. Oddělovala nás propast, propast všeho... vína, lahůdek a hlavně propast pijatyky, nechci říct děsné, ale divoké, zbesilé, takové, jakou ani vyličit neumím. A ani to nemůžete po mně chtít, protože, když jsem zjistil, jak jsem tu polapený a od celého světa odříznutý, lekl jsem se a pospíšil jsem si co nejrychleji se opít. A proto vám ani nebudu vykládat, jak ta noc probíhala, protože všechno to ani popsat neumím, vzpomínám si jenom na dvě významné bojové epizody a všechno se to končilo jedním slovem přišerně.

KAPITOLA ČTVRTÁ

Ohlásili jakéhosi Ivana Stěpanoviče, jak se nakonec ukázalo, mimořádně důležitého moskevského podnikatele a obchodníka.

To nás vyrušilo.

„Už jsem řek, aby sem nikoho nepouštěli,“ odpověděl strýček.

„Jenže on moc prosí.“

„Ať si jde tam, odkud přišel.“ Sluha odešel, ale pak se zas nesměle vrátil.

„Ivan Stěpanovič přikázali,“ povídá, „abych vám vyřídil, že velmi snažně prosí.“

„Nemusí, já nechci.“

Ale ostatní už navrhují:

„Ať zaplatí pokutu.“

„Ne! Žeňte ho pryč, pokuta je k ničemu.“ A znovu je tu sluha a oznamuje mu ještě nesměleji:

„On,“ povídá, „zaplatí jakoukoliv pokutu; říká, že v jeho věku je odloučení od kamarádů moc těžké.“

Strýček vstal a blýskl očima, ale v tom okamžiku se mezi ním a sluhou zvedl v celé své mohutnosti Rjabyka; levou rukou jen tak popadl sluhu, odmrštil ho jako hračku a pravou usadil strýce na místo.

Z hloučku hostů se ozvaly hlasy pro Ivana Stěpanoviče, žádaly vpustit ho, vzít od něj pokutu sto rublů pro muzikanty a pak ať jde dál.

„Vždyť je to náš člověk, starý, zbožný muž, kam se teď vrtne? Nedejbože se urazí, a ještě ztropí před lidmi tam venku skandál. Litovat bysme ho měli.“

Strýc je vyslechl a povídá:

„Jestli nemůže být po mém, tak ani po vašem, ať je tedy po

vůli boží: dovoluju Ivanu Stěpanoviči, aby vstoupil, ale musí tlouct do tympánů.“

Poslíček odešel a hned se vrátil:

„Moc prosí a říká, že by radši pokutu.“

„Ať jde k čertu! Když nechce bubnovat, nemusí, ať si jde kam chce.“

Za chvíličku už to ale Ivan Stěpanovič nevydržel a vzkázal, že souhlasí a bude tlouct.

„Ať přijde.“

Vchází muž, až příliš vysoký a už od pohledu vážený: vzezření přísné, oči pohaslé, hřbet shrbený, vous neupravený a nažloutlý. Chce žertovat a se všemi se pozdravit, ale zarazili ho.

„Až pak, až pak, všechno až pak,“ volá ně něj strýc, „ted' tluč na buben.“

„Tluč na buben!“ přidávají se ostatní.

„Hudba! Doprovod!“

Orchestr spustil řízný kousek, ctihodný stařec vzal do ruky dřevěné paličky a začal do taktu i mimo něj tlouct do tympánů.

Bengál a řev je to pekelný, všichni jsou nadšení a křičí:

„Pořádně!“

Ivan Stěpanovič se snaží ještě víc.

„Víc, víc, ještě víc!“

Stařec tluče ze všech sil, jako Freiligrathův Král mouřeníků a konečně je účel splněn: tympán vydal šílený zvuk, kůže pukla, všichni se smějí, pozdvižení je nepředstavitelné a Ivanu Stěpanovičovi odlehčují o pět set rublů jako pokutu pro muzikanty za protržené tympány.

Platí, otírá si pot, usazuje se a ve chvíli, kdy všichni připíjejí na jeho zdraví, zpozoruje ke svému nemalému zděšení mezi hosty svého zetě.